

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำสอนในทางพระพุทธศาสนาพละ ๕ คือ (๑) สัทธาพละ กำลังคือศรัทธา (๒) วิริยพละ กำลังคือวิริยะ (๓) สติพละ กำลังคือสติ (๔) สมาธิพละ กำลังคือสมาธิ (๕) ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา<sup>๑</sup> ซึ่งหลักธรรมเป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรคเป็นหลักปฏิบัติทางจิตเพื่อให้เกิดปัญญานำไปสู่จุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน กล่าวคือพละ ๕ ก็เป็นหลักธรรมหมวดหนึ่งในองค์ธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการกล่าวคือ (๑) สติปัฏฐาน ๔ (๒) สัมมปปธาน ๔ (๓) อิทธิบาท ๔ (๔) อินทรีย์ ๕ (๕) พละ ๕ (๖) โพชฌงค์ ๗ (๗) อริยมรรคมีองค์ ๘<sup>๒</sup> ดังมีปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรคว่า

ภิกษุทั้งหลาย พละ ๕ ประการคือ (๑) สัทธาพละ กำลังคือศรัทธา (๒) วิริยพละ กำลังคือวิริยะ (๓) สติพละ กำลังคือสติ (๔) สมาธิพละ กำลังคือสมาธิ (๕) ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา แม่น้ำคงคาที่ไหลไปสู่ทิศปราจีน บ่าไปสู่ทิศปราจีน หลากไปสู่ทิศปราจีน แม่น้ำใดภิกษุก็ฉ่ำนั้นเหมือนกัน เมื่อเจริญพละ ๕ ประการ ทำพละ ๕ ประการให้มาก ย่อมโน้มไปสู่พระนิพพาน โน้มไปสู่พระนิพพาน โอนไปสู่พระนิพพาน กล่าวคือ (๑) เจริญสัทธาพละ อันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธ น้อมไปในโอสสัคคะ (๒) เจริญวิริยพละ (๓) เจริญสติพละ (๔) เจริญสมาธิพละ (๕) เจริญปัญญาพละอันอาศัยวิเวก อาศัยวิราคะ อาศัยนิโรธไปในโอสสัคคะการสละคืน<sup>๓</sup>

จะเห็นได้ว่าจากพระพุทธพจน์ตามที่กล่าวมานี้ ภิกษุผู้ที่เจริญพละ ๕ อย่างครบบริบูรณ์แล้วย่อมบรรลุถึงจุดที่สูงสุดของชีวิตคือ พระนิพพาน กล่าวคือสัทธาพละ มีศรัทธาเชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า วิริยพละ พยายามความเพียร เพื่อละอกุศลธรรมเพื่อให้อกุศลธรรมเกิดขึ้น มีความเข้มแข็ง มีความบากบั่นมั่นคง ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย สติพละ มีสติประกอบด้วย

<sup>๑</sup> อภ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๒/๑๖.

<sup>๒</sup> ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/ ๑๓๑.

<sup>๓</sup> ส.ม. (ไทย) ๑๙/๗๐๕-๗๑๖/๓๖๙.

ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณารักษาตน ระลึกได้ในขณะพูดและในขณะทำ สมาธิพละ สกัดจากกาม และอกุศลธรรมทั้งหลายแล้วบรรลุญาณ ๔ ปัญญาพละ มีปัญญาพิจารณาเห็นทั้งความเกิดดับ ขำแรกกิเลสให้ถึงความพ้นทุกข์โดยชอบ ดังมีข้อความปรากฏในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ สฬายตนวรรคว่า “ภิกษุพึงพิจารณาเห็นดังนี้ว่า เราเจริญพละ ๕ ได้แล้วหรือหนอ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เรายังเจริญพละ ๕ ไม่ได้ ภิกษุนั้นพึงพยายาม เพื่อเจริญพละ ๕ แต่ถ้าภิกษุนั้นพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เราเจริญพละ ๕ ได้แล้ว ภิกษุนั้นพึงตามศึกษาในกุศลธรรมทั้งหลายทั้งกลางวันและกลางคืน อยู่ด้วยปิติและปราโมทย์นั้น”<sup>๔</sup>

สำหรับหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับพละ ๕ คือ (๑) สติปัฏฐาน ๔ (๒) สัมมปปธาน ๔ (๓) อธิบาท ๔ (๔) อินทรีย์ ๕ (๕) พละ ๕ (๖) โพชฌงค์ ๗ (๗) อริยมรรคมีองค์ ๘ อริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ เป็นเลิศของสังฆตธรรม ๆ ที่ปรุงแต่งอันเป็นส่วนเหตุ แต่อริยมรรคจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยสติปัฏฐาน ๔ เป็นหลักและอาศัยสัมมปปธาน ๔ อธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ เป็นอุปการะ จึงจักเป็นโพชฌงค์ขึ้น อริยมรรคจึงเกิดขึ้นได้ในธรรมทั้ง ๗ หมวดนี้โดยเฉพาะอินทรีย์ ๕ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เกิดต่อเนื่องกับพละ ๕ และเป็นธรรมที่อาศัยกัน กล่าวคืออินทรีย์ ๕ เป็นเหตุเกิดของพละ ๕ ดังมีข้อความปรากฏในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรคว่า

ภิกษุทั้งหลายเหตุที่อินทรีย์ ๕ ประการอาศัยแล้วกลายเป็นพละ ๕ ประการ และที่พละ ๕ ประการอาศัยแล้วกลายเป็นอินทรีย์ ๕ เหตุที่อินทรีย์ ๕ ประการอาศัยแล้วกลายเป็นพละ ๕ ประการ และที่พละ ๕ ประการอาศัยแล้วกลายเป็นอินทรีย์ ๕ ประการ คือ สิ่งใดเป็นสัทธินทรีย์สิ่งนั้นเป็นสัทธาพละ สิ่งใดเป็นสัทธาพละสิ่งนั้นเป็นสัทธินทรีย์ สิ่งใดเป็นวิริยอินทรีย์ สิ่งนั้นเป็นวิริยะพละ สิ่งใดเป็นวิริยะพละสิ่งนั้นเป็นวิริยอินทรีย์ สิ่งใดเป็นสตินทรีย์สิ่งนั้นเป็นสติพละ สิ่งใดเป็นสติพละสิ่งนั้นเป็นสตินทรีย์ สิ่งใดเป็นสมาธิอินทรีย์ สิ่งนั้นเป็นสมาธิพละ สิ่งใดเป็นสมาธิพละสิ่งนั้นเป็นสมาธิอินทรีย์ สิ่งใดเป็นปัญญินทรีย์ สิ่งนั้นเป็นปัญญาพละ สิ่งใดเป็นปัญญาพละสิ่งนั้นเป็นปัญญินทรีย์”<sup>๕</sup>

ส่วนการประยุกต์พละ ๕ มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นย่อมเหมาะสมสำหรับคนในทุกสังคม กล่าวคือ ๑. สัทธาพละ มีศรัทธาแล้วต้องมีปัญญาพิจารณาเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อและมีเหตุผลประกอบ ๒. วิริยะพละ มีวิริยะความเพียรในการประกอบสัมมาอาชีวะ คืออาชีพที่สุจริตไม่เบียดเบียนสังคมและในขณะเดียวกันก็ใช้วิริยะในการช่วยเหลือสังคมด้วย ๓. สติพละ มีสติระลึกได้ในกิจที่ทำ คำที่พูด ตั้งสติไว้ว่าจะไม่ละเมิดศีล ๕ ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานของการดำเนินชีวิต

<sup>๔</sup> ม.อ. (ไทย) ๑๔/๔๔๗/๕๐๒.

<sup>๕</sup> ส.ม. (ไทย) ๑๔/๕๑๓/๓๒๕.

๔. สมาธิพละ มีสมาธิตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำหน้าที่ของตนมิให้บกพร่อง ๕. ปัญญาพละ มีปัญญาประกอบด้วยเหตุผลไม่ยึดติดกับวัตถุนิยมที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันจนเกินความจำเป็น ระลึกอยู่เสมอว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความสะดวกเท่านั้น เพราะว่าพละคือหลักธรรมที่เป็นกำลังภายในตน ซึ่งเป็นเครื่องต่อต้านอกุศลธรรมที่เป็นข้าศึก กล่าวคือเมื่อใดที่มีหลักธรรมที่เป็นกำลังภายในใจ เมื่อนั้นอกุศลธรรมที่เป็นข้าศึกย่อมไม่มีโอกาสเกิดได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจนำเสนอข้อมูลและศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “พละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท” ด้วยว่า พละ ๕ เป็นหลักธรรมหมวดหนึ่งในหลักธรรมที่เป็นเครื่องตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลาย เป็นปัจจัยแห่งการบรรลุถึงจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือพระนิพพาน เพราะฉะนั้นในงานวิจัยฉบับนี้จะศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความหมาย ลักษณะ ความสำคัญ หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง และการประยุกต์ใช้พละ ๕ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาความสำคัญของพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

## ๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ พละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ ความสำคัญของพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร

## ๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือศึกษาอ้างอิงจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและหนังสือวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ ดังนี้

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙
๒. อรรถกถาภาษาไทย ฉบับแปลและพิมพ์เผยแพร่ของมหาวิทยาลัย
๓. ปกรณวิเสสและเอกสารต่าง ๆ เช่นวิทยุธรรมรค เป็นต้น

## ๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พละ ๕ หมายถึง ธรรมที่มีกำลังซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็ง ดำรงอยู่ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่วุ่นไหวเป็นกำลังสนับสนุนให้บรรลุถึงจุดหมายสูงสุด คือ นิพพาน

หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับพละ ๕ หมายถึง หมวดธรรมที่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้เพื่อให้พละ ๕ ครอบงำธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้ ได้แก่ (๑) สติปัฏฐาน ๔ (๒) สัมมัปปธาน ๔ (๓) อธิเบทา ๔ (๔) อินทรีย์ ๕ (๕) พละ ๕ (๖) โพชฌงค์ ๗ (๗) อริยมรรคมีองค์ ๘

คัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส และคัมภีร์อื่น ๆ ในพระพุทธานุสาวาทที่เกี่ยวข้อง

## ๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาทครั้งนี้ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

### ก. คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส

#### ข. เอกสารวิชาการพระพุทธศาสนา

๑.๖.๑ พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตภาโณ) ได้กล่าวถึงพละ ๕ ไว้ในหนังสือเรื่อง “อธิบายธรรมตามหมวดจาก นวโกวาท” ความเป็นธรรมทั้ง ๕ ประการนี้เนื่องจากเป็นธรรมที่มีกำลังในการขจัดกิเลส ซึ่งตรงข้ามกันตน คือศรัทธา ต้องขจัดความไม่เชื่อ วิริยะ ต้องขจัดความเกียจคร้าน สติ ขจัดสติสมโมหา คือความเผลอเรอ ความหลงลืมสติ สมาธิขจัด จิตวิหิงสา ความฟุ้งซ่าน ขัดส่ายของจิต และปัญญา ขจัดอวิชชา หรือทุมปัญญา เพราะฉะนั้น ท่านจึงเรียกว่า พละ คือ ศรัทธาพละ วิริยะพละ สติพละ สมาธิพละ ปัญญาพละ แต่ในแง่ขององค์ธรรมแล้ว ศรัทธาพละอยู่ในที่ใด สัทธินทรีย์ก็อยู่ที่นั่น วิริยะพละอยู่ที่ใด วิริยอินทรีย์ก็อยู่ที่นั่น<sup>๖</sup>

๑.๖.๒ สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พรหมคุตโต) ได้กล่าวถึงพละ ๕ ไว้ในหนังสือเรื่อง “ธรรมะเชิงปฏิบัติ” ความเป็นธรรมทั้ง ๕ ประการนี้เนื่องจากเป็นธรรมที่มีกำลังในการขจัดกิเลส ซึ่งตรงข้ามกันตน คือศรัทธา ต้องขจัดความไม่เชื่อ วิริยะ ต้องขจัดความเกียจคร้าน สติ ขจัดสติสมโมหา คือความเผลอเรอ ความหลงลืมสติ สมาธิขจัด จิตวิหิงสา ความฟุ้งซ่าน ขัดส่ายของจิต และปัญญา ขจัดอวิชชา หรือทุมปัญญา เพราะฉะนั้น ท่านจึงเรียกว่า พละ คือ ศรัทธาพละ วิริยะพละ สติพละ สมาธิพละ ปัญญาพละ แต่ในแง่ขององค์ธรรมแล้ว ศรัทธาพละอยู่ในที่ใด สัทธินทรีย์ก็อยู่ที่นั่น วิริยะพละอยู่ที่ใด วิริยอินทรีย์ก็อยู่ที่นั่น<sup>๗</sup>

<sup>๖</sup> พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตภาโณ), อธิบายธรรมตามหมวดจาก นวโกวาท, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๔), หน้า ๓๑๘ - ๓๑๙.

<sup>๗</sup> สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พรหมคุตโต), ธรรมะเชิงปฏิบัติ, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๔.

๑.๖.๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงพละ ๕ ไว้ในหนังสือ “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์” ความเป็นพละ ๕ เป็นธรรมที่มีกำลังซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็ง ดำรงอยู่ได้ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว ธรรมที่เป็นปฏิกิริยาจะครอบงำไม่ได้ เป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในจำพวกโพธิปักขิยธรรม<sup>๘</sup>

๑.๖.๔ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ได้ตรัสถึงพละ ๕ ไว้ในหนังสือเรื่อง “ศาสนาโดยประสงค์” ความเป็นอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการท่านผู้รู้ ย่อมกล่าวว่า เป็นเลิศของสังฆตธรรม ๆ ที่ปรุ้งแต่งอันเป็นส่วนเหตุ อริยมรรคจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยสติปัญญา ๔ เป็นหลักและอาศัยสัมมปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ เป็นอุปการะ จึงจักเป็นโพชฌงค์ขึ้น อริยมรรคจึงเกิดขึ้นได้ เพราะฉะนั้น ธรรมเหล่านี้จึงอาศัยกันขึ้น ที่เรียกว่า โพธิปักขิยธรรม<sup>๙</sup>

๑.๖.๕ พิชุร มลิวัลย์ ได้กล่าวถึงพละ ๕ ไว้ในหนังสือเรื่อง “คู่มือการศึกษาโพธิปักขิยธรรม” ความเป็นพละคือธรรมที่เป็นกำลังภายในตน ซึ่งเป็นเครื่องต่อต้านอกุศลธรรมที่เป็นปฏิกิริยา กล่าวคือ เมื่อใดธรรมที่เป็นภายในนี้เกิดขึ้นในใจ เมื่อนั้นอกุศลธรรมฝ่ายปรปักษ์จะไม่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ เพราะธรรมที่เป็นกำลังจะต้านทานไว้ป้องกันไว้อย่างมั่นคง<sup>๑๐</sup>

## ค. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๖ นันทพล โจนโกศล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องขันธ ๕ กับการ บรรลุธรรม” จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวผู้ศึกษาได้พบว่า ขันธ ๕ เป็นอุปการะสำหรับปฏิบัติตามโพธิปักขิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่การบรรลุธรรม จำแนกแล้วมี ๓๗ ประการ กล่าวคือ องค์ธรรมวิริยะมีหน้าที่สัมมปปธาน ๔ วิริยอิทธิบาท วิริยอินทรีย์ วิริยพละ วิริยสัมโพชฌงค์ และสัมมาวายามะ สมาธิสัมโพชฌงค์ สติมีหน้าที่ สติปัญญา ๔ สตินทรีย์ สติพละ สติสัมโพชฌงค์ และสัมมาสติ สมาธิมีหน้าที่ สมาธิอินทรีย์ สมาธิพละ สมาธิสัมโพชฌงค์ และสัมมาสมาธิ ปัญญามีหน้าที่ วิมังสาอิทธิบาท ปัญญินทรีย์ ปัญญาพละ ฌัมมวิจยสัมโพชฌงค์ และสัมมาทิฐิ ศรัทธามีหน้าที่ สัทธินทรีย์ และสัทธาพละ<sup>๑๑</sup>

<sup>๘</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖๓.

<sup>๙</sup> สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, ศาสนาโดยประสงค์, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๙.

<sup>๑๐</sup> พิชุร มลิวัลย์, คู่มือการศึกษาโพธิปักขิยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๘). หน้า ๑๕๙.

<sup>๑๑</sup> นันทพล โจนโกศล, “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องขันธ ๕ กับการ บรรลุธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

๑.๖.๗ พระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์เปล่ง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญประการแรกคือการศึกษาหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ โดยเฉพาะโพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ซึ่งมี พละ ๕ รวมอยู่ด้วยอันเป็นธรรมนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเสนอแผนการปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ ไว้ อย่างเป็นขั้นตอน ทั้งนี้ผลของการศึกษา คือ พละ ๕ เป็นธรรมเครื่องสนับสนุนให้ถึงอริยมรรคมีองค์ ๘<sup>๑๒</sup>

๑.๖.๘ สุนันท์ เพชรพิรุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการพัฒนาปัญญาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ” จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวกล่าวว่า ปัญญาพละ เป็นหลักธรรมที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งเป็นหลักธรรมกำกับหลักธรรมอื่น ๆ ให้นำไปสู่ทางแห่งสัมมาทิฐิ มีเป้าหมายสูงสุด อยู่ที่ยกระดับอวิชชา และกิเลสอาสวะทั้งปวง อันเป็นเหตุแห่งความเข้าถึงจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา<sup>๑๓</sup>

๑.๖.๙ ชุตติพงศ์ ไตรโลกา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวกล่าวว่า การพัฒนาพละ ๕ เป็นหลักการพัฒนาตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถยกระดับจิตใจคนให้เกิดคุณธรรมอย่างสูง จนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องต่อโลกและชีวิต เป้าหมายของการพัฒนาพละ ๕ อยู่ที่ยกฟุ้งพาดตนเองได้มีหลายระดับ จุดมุ่งหมายสูงสุดคือการหลุดพ้นจากกิเลส คือพระนิพพาน<sup>๑๔</sup>

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสรุปความได้ว่า พละ ๕ คือ ธรรมที่เป็นกำลังภายในตน ซึ่งเป็นเครื่องต่อต้านอกุศลธรรมที่เป็นปฏิกิริยา กล่าวคือ เมื่อใดธรรมที่เป็นภายในนี้เกิดขึ้นในใจ เมื่อนั้นอกุศลธรรมฝ่ายปฏิกิริยาจะไม่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ เพราะธรรมที่เป็นกำลังจะต้านทานไว้ป้องกันไว้อย่างมั่นคง และธรรมที่มีกำลังในการขจัดกิเลส ซึ่งตรงข้ามกันตน คือ ศรัทธา ต้องขจัดความไม่เชื่อ วิริยะ ต้องขจัดความเกียจคร้าน สติ ขจัดสติสัมโมหะ คือความเผลอเรอ ความหลงลืมสติ สมาธิขจัด จิตวิหิงสา ความฟุ้งซ่าน ขัดส่ายของจิต และปัญญา ขจัดอวิชชา หรือ

<sup>๑๒</sup> พระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์เปล่ง), “การศึกษาเรื่องการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒). หน้า ก. ( บทคัดย่อ ).

<sup>๑๓</sup> สุนันท์ เพชรพิรุณ, “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการพัฒนาปัญญาตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

<sup>๑๔</sup> ชุตติพงศ์ ไตรโลกา, “ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

ทุมปัญญา ทำให้เกิดความเข้มแข็ง ดำรงอยู่ได้ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว พละ ๕ จึงเป็นอุปการะ ทำให้เกิดโพชฌงค์ขึ้นและอริยมรรค เป็นธรรมที่อาศัยกันเกิดขึ้น ที่เรียกว่า โพธิปักขิยธรรม ซึ่งมีพละ ๕ รวมอยู่ด้วยอันเป็นธรรมนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม และ เป้าหมายของการพัฒนาพละ ๕ อยู่ที่ยังการพึ่งพาตนเองได้มีหลายระดับ จุดมุ่งหมายสูงสุดคือ การหลุดพ้นจากกิเลส คือพระนิพพาน ในเอกสารและงานวิจัยเหล่านั้น ได้กล่าวถึงพละ ๕ ในแง่มุมต่าง ๆ แต่ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอประเด็นที่แตกต่างจากเอกสารและงานวิจัยที่พบทวนมาแล้วนั้นคือ การศึกษาพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อวิเคราะห์รูปแบบความสำคัญของพละ ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการพัฒนาตนและคุณภาพชีวิต โดยจะนำเสนอตามลำดับต่อไป

## ๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) คือการศึกษา ค้นคว้าจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จากหนังสือเอกสารและบทความทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑. การตั้งและการกำหนดประเด็นปัญหา โดยหัวข้อเรื่องและกำหนดประเด็นปัญหา หรือวัตถุประสงค์จะวิจัยเชื่อมโยงกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๒. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะได้รวบรวมข้อมูลโดยเริ่มเก็บข้อมูลและเอกสารหลักฐานทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิ คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จัดลำดับก่อนและหลังตามลำดับความสำคัญของแต่ละบทตอน แบ่งหมวดหมู่ให้เหมาะสมแก่การวิจัย การวิเคราะห์เนื้อหาโดยสรุปเมื่อใช้กับงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ก็คือมีการตีกรอบกำหนดหัวข้อตามทฤษฎีที่ใช้เทียบเคียง

๔. การแปลความหมายข้อมูลและงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องแปลความหมายข้อมูลหลักฐานและเอกสาร ค้นหาคำตอบอย่างมีขั้นตอนพร้อมทั้งเสนอผลที่ได้จากการวิจัยมาสังเคราะห์เป็น “องค์ความรู้ใหม่” และจัดทำเป็นรูปเล่มเป็นรายงานผลการวิจัย

## ๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบผล ๕ ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับผล ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางการสำคัญของผล ๕ ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท